

PROFESORUL ȘI ARHEOLOGUL CONSTANTIN DASCĂLU COMBATANT ÎN RĂZBOIUL PENTRU ÎNTREGIREA ROMÂNIEI

*

PROFESSOR AND ARCHAEOLOGIST CONSTANTIN DASCĂLU FIGHTER IN THE WAR FOR THE UNION OF ROMANIA

*

PROFESSEUR ET ARCHÉOLOGUE CONSTANTIN DASCĂLU COMBATTANT DANS LA GUERRE POUR L'UNION DE ROUMANIE

Sorin GRUMUȘ¹

Rezumat: Constantin Dascălu a fost profesor de istorie și un important arheolog român. Este cunoscut în arheologia românească în principal, datorită participării sale, ca reprezentant al statului român, la campania de săpături arheologice de la Cucuteni, întreprinsă de arheologul german Hubert Schmidt, în anul 1910. A participat în calitate de ofițer de rezervă la Războiul pentru Întregirea României cu Regimentul 54 Infanterie din Roman, rezerva Regimentului 14 Dorobanți. Corespondența trimisă familiei de pe front de profesorul și arheologul Constantin Dascălu în calitate de ofițer de rezervă, reprezintă o sursă importantă de documentare privind realitățile dramatice ale războiului. Pentru faptele de vitejie dovedite pe câmpul de luptă, a fost decorat cu numeroase ordine și medalii militare.

Cuvinte cheie: profesor, arheolog, război, regiment, ofițer, rezervă.

*

Abstract: Constantin Dascălu was a history teacher and an important Romanian archaeologist. He is known in Romanian archeology mainly, due to his participation, as a representative of the Romanian state, in the archeological excavation campaign in Cucuteni, undertaken by the German archaeologist Hubert Schmidt, in 1910. He participated as a reserve officer in the War for Integration Romania with the 54th Infantry Regiment from Roman, the reserve of the 14th Dorobanti Regiment. The correspondence sent to the family on the front by the professor and archaeologist Constantin Dascălu as a reserve officer, is an important source of documentation on the dramatic realities of the war. For his deeds of bravery on the battlefield, he was decorated with numerous military orders and medals.

Keywords: professor, archaeologist, war, regiment, officer, reserve.

*

Résumé: Constantin Dascălu était un professeur d'histoire et un important archéologue roumain. Il est connu dans l'archéologie roumaine principalement, en raison de sa participation, en tant que représentant de l'État roumain, à la campagne de fouilles archéologiques à Cucuteni, entreprise par l'archéologue allemand Hubert Schmidt, en 1910. Il a participé en tant qu'officier de réserve à la guerre de l'Intégration de la Roumanie avec le 54th Infantry Regiment de Roman, la réserve du 14th Dorobanti Regiment. La correspondance envoyée à la famille sur le front par le professeur et archéologue Constantin Dascălu en tant qu'officier de réserve, est une importante source de documentation sur les réalités dramatiques de la guerre. Pour ses actes de bravoure sur le champ de bataille, il a été décoré de nombreux ordres et médailles militaires.

Mots clés: professeur, archéologue, guerre, régiment, officier, réserve.

¹ Asociația Cultural-Științifică URBANA Roman.

Constantin Dascălu (Foto. nr.1) s-a născut la data de 5 iunie 1879 în satul Blândești, comuna Cârniceni, din județul Iași. În anul 1900 a absolvit Liceul Internat, astăzi Colegiul Național „Costache Negruzzi” din Iași, și ulterior s-a înscris pentru a urma cursurile Facultății de Litere din cadrul Universității din Iași, secția Filologie Clasică și Istorie.

La data de 13 decembrie 1907, Constantin Dascălu a fost admis la Facultatea de Filosofie de la Universitatea din Berlin, și la 22 noiembrie 1910 a început studiile la Facultatea de Filosofie de la Universitatea din Bonn. Profesorul Constantin Dascălu s-a remarcat în mod deosebit în arheologia românească, datorită participării sale, ca reprezentant al României alături de Ion Andrieșescu, la săpăturile arheologice de la Cucuteni din anii 1909-1910, conduse de renumiții arheologi germani Hubert Schmidt și *Gerhardt Bersu*.

Activitățile cele mai importante în care a fost implicat arheologul roman în cadrul acestor cercetări au constat în selectarea, ambalarea și transmiterea în Germania, în vederea cercetării de laborator, a obiectelor descoperite în situl arheologic de la Cucuteni.

Un aspect mai puțin cunoscut legat de activitatea în domeniul arheologiei a lui Constantin Dascălu, este faptul că acesta a efectuat cercetări arheologice la Cetatea Nouă a Romanului. Construită integral în anul 1466, în timpul domniei lui Ștefan cel Mare, pe malul stâng al râului Siret în comuna Gâdinți, lângă orașul Roman, această fortificație medievală se află astăzi într-o avansată stare de degradare.

Legat de activitatea arheologică a profesorului Constantin Dascălu, domnul profesor Vasile Ursachi, fost director al Muzeului de Istorie din Roman, personalitate a arheologiei românești contemporane, consemna într-un interviu publicat în „Ziarul de Roman” printre altele, faptul că²: „*Profesorul Constantin Dascălu a făcut parte din elita arheologilor români[...]*”

Profesorul Constantin Dascălu a îndeplinit în perioada interbelică, în două rânduri funcția de director al Liceului „Roman-Vodă” din Roman (20 iunie 1927 - 1 februarie 1929 și 10 decembrie 1931-15 noiembrie 1935)³.

Activitatea militară a profesorului Constantin Dascălu a început imediat după absolvirea cursurilor Colegiului Național „Costache Negruzzi” din Iași, fiind încorporat la data de 1 noiembrie 1900 în Regimentul 13 Infanterie „Ștefan cel Mare”. În urma absolvirii cursurilor Universității din Iași, a fost înaintat la data de 17 noiembrie 1906 la gradul de sublocotenent de rezervă în cadrul Regimentului 25 „Rahova” din Vaslui. La intrarea României în cel de-Al Doilea Război Balcanic, a fost concentrat la data de 2 iunie 1913, în cadrul Regimentului 14 Dorobanți „Roman”,

² Gabriel Volcinschi, *Constantin Dascălu, descoperitorul tezaurului de la Cucuteni este căutat de UNESCO* pe site-ul <https://www.ziarulderoman.ro/> (16.10.2021).

³ Nicolae Grigoraș, *Profesorul Constantin Dascălu în „Școala Nouă”* – revista Liceului „Roman-Vodă” din Roman, 1972, p. 29.

unitate din subordinea Diviziei 7 Infanterie, comandată la acea dată de generalul Constantin Prezan.

A participat în calitate de ofițer de rezervă cu gradul de sublocotenent la campania militară desfășurată de armata română în cel de-Al Doilea Război Balcanic în calitate de combatant în Regimentul 14 Dorobanți „Roman”. Deși armata română în această campanie militară nu a avut confruntări directe cu inamicul, Regimentul 14 Dorobanți „Roman” a înregistrat un număr de 42 de ostași morți, din cauza epidemiei de holeră. În una din cele patru cărți poștale militare, datată 18 august 1913, trimisă familiei, din timpul retragerii din Bulgaria, sublocotenentul de rezervă Constantin Dascălu scria faptul că „pe locul unde au cantonat trupe au rămas morminte înșirate în linie”. La rândul său, scriitorul Mihail Sadoveanu, ofițer de rezervă în Regimentul 15 Dorobanți din Piatra Neamț în cel de-Al Doilea Război Balcanic, consemna în volumul *44 de zile în Bulgaria* publicat în anul 1916, următoarele: [...] cruci mărunte și morminte proaspete acopereau un tăpșan; acolo dormeau flăcăii dintr-un regiment de artilerie. Era așa de trist și de singur colțul acela de lume cu cruci străine și morți necunoscuți. Fanfara cînta departe ușor, după serbarea păcii, și sunetele înăbușite treceau râul și adiau colțul acela al morților noștri”.

După încheierea celui de-Al Doilea Război Balcanic sublocotenentul de rezervă Constantin Dascălu a fost demobilizat la 31 august 1913. La data de 14 ianuarie 1914 a fost decorat pentru participarea la cel de-Al Doilea Război Balcanic cu medalia „Avântul Țării” (Foto. nr.2). Între anii 1914-1916, în perioada de neutralitate, sublocotenentul de rezervă Constantin Dascălu a fost concentrat de mai multe ori în cadrul Regimentului 54 Infanterie, dublura Regimentului 14 Dorobanți „Roman”.

La data 1 aprilie 1916, înainte de intrarea României în Primul Război Mondial, sublocotenentul de rezervă Constantin Dascălu, a fost avansat la gradul de locotenent, și la declanșarea operațiunilor militare a fost mobilizat în Regimentul 54 Infanterie „Roman”. Regimentul 54 Infanterie comandat de locotenent-colonelul Vasiliu Ștefan, era subordonat la data intrării României în război, Brigăzii 28 Infanterie, din Divizia 14 Infanterie. În subordinea Diviziei 14 Infanterie din Iași, alături de Regimentul 54 Infanterie, se afla și Regimentul 24 Artilerie, ambele cartiruite în garnizoana Roman. Patron spiritual al Regimentului 54 Infanterie a fost desemnată „Sfânta Elisabeta”, sărbătorită de Biserica Ortodoxă Română la data de 24 Aprilie⁴. În Ordinul nr. 243 din 29 septembrie 1916 al Armatei de Nord către Divizia 14 Infanterie se ordona ca „Grupul Bicaz” din care făcea parte și Regimentul 54 Infanterie, va acoperi „sectorul dintre V. Schitului exclusiv și valea superioară a Tarcăului”.

Pierderile dramatice de vieți omenești suferite de Regimentul 54 Infanterie în campania militară din anul 1916 sunt sintetizate de un comandat de companie: „N-a rămas nimeni în afară de conducătorii de atelaje și 70-80 de oameni care au venit din spital”. Din cauza pierderilor mari suferite, în conformitate cu Ordinele Marelui Stat Major nr. 1062 din 15 ianuarie 1917, în perioada 1 februarie 1917 - 1 aprilie 1918,

⁴ Arhivele Militare Române, „Monitorul Oastei”, 1914, p. 1143.

Regimentul 54 Infanterie, rezerva Regimentului 14 Dorobanți s-a contopit cu Regimentul 56 Infanterie. Regimentul 54/56 Infanterie a participat în vara anului 1917 la dramaticele lupte purtate de armata română la Nămolosa, Mărăști și Mărășești.

La data de 15 iunie 1917, comandant al Regimentului 54/56 Infanterie era locotenent-colonelul Solomon Ion. Despre aceste lupte dramatice, duhovnicul Regimentului 54 Infanterie, preotul Petru Popa, consemnează⁵:

[...] În ziua de 7 iulie, pe la ora 7,30 seara, am avut de suportat cel mai furtunos atac de artilerie din partea germanilor. Timp de 5 ore, o adevărată ploaie de ghiulele de toate calibrele a fost aruncată asupra noastră. Așteptam moartea din clipă în clipă. Întregul adăpost se clătina ca o sită, iar noi eram aruncați de curentul de aer când spre o gaură a adăpostului, când spre alta. Pământul era nisipos și malurile se surpau mereu așa că, dacă un proiectil ar fi lovit lemnele ce-l acopereau, am fi fost striviți numai de acestea. Pe la ora 12 din noapte, ai noștri fiind superiori în bombardament, i-au adus la tăcere pe germani. A doua zi, am prohodit doar 10 morți din toată această încheștare, iar cei răniți, circa 20, au fost pansați și duși la spitalele de campanie. [...]. Cam de Sfântul Ilie, ne-am mutat de la Nămolosa pe albia Siretului, lângă satul Movileni [...]. În această epocă, lupte crâncene începuseră la Mărășești și noi ne găseam în susținerea aripii stângi a trupelor ce luptau acolo. S-au dat lupte pe viață și pe moarte. Către sfârșitul lunii iulie, luptele de la Mărășești ajunseseră la apogeul lor. [...] A intrat întâi în linie, sub foc inamic, Regimentul 55/56 Infanterie și după el, la aripa stângă, în marginea dreaptă a Siretului, Batalionul III al nostru, care a avut mare noroc la trecerea podului de fier de la Cozmești, care a fost lovit după ce a trecut el. Pentru eroismul de care a dat dovadă în încheștarea cu inamicul, întregul batalion a fost propus pentru decorare”.

Printre eroii Regimentului 54/56 Infanterie care s-au remarcat în luptele purtate în Războiul pentru Întregirea României și au fost decorați cu ordine și medalii militare se numără și locotenentul de rezervă Constantin Dascălu. Astfel, eroul a fost decorat cu Medalia „Crucea comemorativă a războiului 1916-1918” cu baretele Ardeal, Carpați și Mărășești, Ardeal și București (Foto nr.3) și Medalia „Victoria a marelui război pentru civilizație 1916-1919” (Foto nr.4). De asemenea, în perioada interbelică, la data de 13 februarie 1926, profesorul și arheologul Constantin Dascălu a fost decorat cu Ordinul „Steaua României” în grad de Cavaler cu însemne civile⁶(Foto nr.4).

Locotenentul de rezervă Constantin Dascălu a fost trecut în rezervă la data de 31 mai 1918, și a mai fost mobilizat pentru o scurtă perioadă de timp în perioada ianuarie - februarie 1919, înainte de Campania armatei române în Ungaria. La 1

⁵ Sorin, Grumuș, *Istoria militară a orașului Roman*, vol . I, Editura EditGraph, Buzău, 2019, pp. 249-250.

⁶ Mădălin-Cornel Văleanu, Silviu Văcaru, *Moștenirea arheologului Constantin Dascălu în IOAN NECULCE*- Buletinul Muzeului de Istorie al Moldovei, XIX, Iași, 2013, p.275.

februarie 1920, după încheierea Războiului pentru Întregirea României, a fost avansat, la gradul de căpitan de rezervă.

Unul dintre fiii profesorului și arheologului Constantin Dascălu, a fost combatant la rândul său în Regimentul 14 Dorobanți „Roman” în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Eroul locotenent Sorin Dascălu și-a pierdut viața la data de 9 octombrie 1941 în localitatea Tatarca din Ucraina, în luptele purtate de Regimentul 14 Dorobanți „Roman” pentru cucerirea orașului Odessa.

Profesorul și arheologul Constantin Dascălu a decedat la data de 15 noiembrie 1935, a fost înmormântat în Cimitirul Eternitatea din orașul Roman (Foto nr.5), și în semn de respect și recunoștință, o stradă din orașul Iași îi poartă numele.

Bibliografie selectivă:

Arhivele Militare Române, „Monitorul Oastei”, 1914, p. 1143;
Grigoraș, Nicolae, *Profesorul Constantin Dascălu* în „Școala Nouă ”– revista Liceului „Roman-Vodă” din Roman, 1972;
Grumuș, Sorin, *Istoria militară a orașului Roman*, vol. I, Editura EditGraph, Buzău, 2019;
Văleanu, Mădălin-Cornel, Văcaru, Silviu, *Moștenirea arheologului Constantin Dascălu* în „Ioan Neculce”,XIX, Iași, 2013;
Văleanu, Mădălin-Cornel, Văcaru, Silviu, *Arheologul Constantin Dascălu.Relatări de pe front:1913-1916*, în TRADIȚIE,ISTORIE,ARMATĂ ,Colecția Studii,Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I”, București,2014;
<https://www.ziarulderoman.ro>.

Foto nr. 1 - Constantin Dascălu

Sursa(<http://www.ziarulderoman.ro/>)

Foto nr.. 2 - Brevetul de acordare a medaliei Avântul Țării, 14 ianuarie 1914

(Sursa: IOAN NECULCE- Buletinul Muzeului de Istorie al Moldovei,XIX)

Ministerul de Război
Brevet

Noi Ministru Secretar de Stat la
Departamentul de Război adeverim că prin
Înaltul decret N. 1744 din 7. Iulie 1918
Majestatea Sa Regele a binevoit a conferi
Leget. rez. Dascălu Constantin.
din Reg. 511 Inf.

Crucea Comemorativă a războiului
1916-1918 cu baretele:

Ardeal, Carpați, Mărășești.

Ministru de Război
Ion I. Lăscariu

N. 17624
anul 1920 luna Iulie ziua 1
București

Directorul Superior
al personalului
General de Brigadă

Colonel
Al. I. Ionescu

Ministerul de Război
Brevet

Noi Ministru Secretar de Stat la
Departamentul de Război adeverim că prin
Înaltul decret N. 1744 din 7. Iulie 1918
Majestatea Sa Regele a binevoit a conferi
Locotenentului de rez. Dascălu Constantin
din Reg. 9 Infanterie

Crucea Comemorativă a războiului
1916-1918 cu baretele:

Ardeal, București, 1918.

Ministru de Război
Ion I. Lăscariu

N. 17624
anul 1922 luna Martie ziua 15.
București

Directorul Superior
al personalului
Colonel
Al. I. Ionescu

Foto nr.3 - Brevete de acordare a medaliei Crucea comemorativă a războiului 1916-1918 cu baretele Ardeal,

Carpați, Mărășești la 1 iulie 1920 și cu baretele Ardeal, București 1918 la 15 martie 1922.

(Sursa: IOAN NECULCE- Buletinul Muzeului de Istorie al Moldovei, XIX)

Foto nr.4 - Brevetul de acordare a medaliei „Victoria, a marelui război pentru civilizație 1916-1921”, 10 octombrie

1924 și cel pentru „Steaua României” în grad de cavaler, cu însemne civile, 13 februarie 1926

(Sursa: IOAN NECULCE- Buletinul Muzeului de Istorie al Moldovei XIX)

Foto nr. 5 – Mormântul profesorului Constantin Dascălu

(Sursa <http://www.ziarulderoman.ro/>)